№ 118: СВІТЛЕ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

Тема номера: Світле середньовіччя

РЕДАКЦІЯ VERBUM

31 ЖОВТНЯ 2024

Шановні читачі! Хоча історики вже доволі давно відмовилися від уявлення про середні віки як щось однозначно похмуре, брудне і брутальне, стереотипний образ такого собі культурного провалля завбільшки в тисячоліття виявився напрочуд живучий у популярній культурі.

Вілтонський диптих, 1390-ті роки (фрагмент)

Частково це можна пояснити нашою вірою в прогрес (і прагненням довести, що ми кращі, мудріші, добріші за предків): якщо в ренесансній Європі мало милися, значить, раніше можливість змити із себе бруд була схована від людей; якщо в XIX столітті європейські жінки мали обмаль прав, значить, раніше їх узагалі за людей не вважали; якщо в модерну добу люди палали на вогнищах за звинуваченнями в єресі й відьмацтві, значить, раніше публічні страти мусили бути й зовсім повсякденною розвагою; якщо зараз у нас не завжди добре із вивозом сміття, значить, ходулі вигадали саме для того, щоб не тонути в лайні, яке заливало середньовічні міста.

Утім, багато міфів про темні часи, що впали на Європу після занепаду Риму й протривали аж до відродження античних цінностей у ренесансі, — це саме міфи у словниковому значенні «щось вигадане, неіснуюче, фантастичне». У цьому випуску ми придивляємося до різних аспектів середньовічної культури, яка, звісно, багато чим відрізняється від сучасної — та це означає, що вона інша, а не гірша. А може, ще й спроможна чогось навчити нас нинішніх.

У першому тексті випуску Ольга Герасименко пише про німецьких містиків, зокрема Майстра Екгарта, Гайнріха Сузо та Йоганнеса Таулера, чий шлях до пізнання (або непізнання — адже «за Екгартом, Бог як потенційне буття — непізнанний і недоступний для розуміння, тому людина нічого не може про Нього сказати») Бога радикально різнився не тільки від сучасних, а й від тих, які пропонувала середньовічна схоластична теологія.

Ольга Петренко-Цеунова розповідає про середньовічні тексти, у яких за топосом скромності й численними цитатами з Біблії та інших авторитетів усе-таки вдається розгледіти проблиски авторської особистості. Твори ігумена (і паломника) Данила, князя Володимира Мономаха й ув'язненого Данила Заточника доводять, що індивідуальність середньовічних людей аж ніяк не «розчинялась» у спільнотній — хоча, звісно, свій зв'язок зі спільнотою вони часто відчували гостріше, ніж ми сьогодні.

У тексті Джека Гартнелла ідеться про середньовічного Пораненого — образ, який для цілих поколінь лікарів був своєрідною енциклопедією всіх лих, що можуть трапитися з людським тілом, і засобів, здатних йому допомогти. Історія Пораненого — це також історія медичної думки, наукових пошуків і навіть уявлень про те, яку функцію в тексті виконують ілюстрації.

Завершується випуск есеєм Галини Глодзь про середньовічні практики доброї смерті. Чим добра смерть відрізнялася від поганої в очах людей у середні віки? Хто мусив бути при ній присутній і які слова мали пролунати? Про що в цьому контексті можуть розповісти ікони успіння Богородиці? Зрештою, як середньовічні уявлення про добру смерть трансформувалися сьогодні?

РЕДАКЦІЯ VERBUM 31 ЖОВТНЯ 2024

Warning: count(): Parameter must be an array or an object that implements Countable in **/home/kairosbo/verbum.com.ua/www/wp-includes/post-template.php** on line **284**